

KALMÁR JÓZSEF

(1901–1944)

1944, ősz.

Alapvetően kommunikatív és gyorsan barátkozó, mégsem bízik meg igazán az emberekben. Nem tudja, miért vagy honnan ered ez a bizonytalanságérzés, de van, és együtt kell élnie vele. Nem fél senkitől, előítéletei sincsenek másokkal szemben, csupán nehezen nyílik meg embertársai előtt...

A szabóműhely nagy varrógépén hatéves kisleánya ül, és türelmetlenül várja, hogy édesapja meséljen neki. József, a szabómester pedig – hogy kedvében járjon a kislányának – mesél tündérekről, gonosz boszorkányokról, nemes lovagokról... A kislány szinte elvesz a hatalmas fekete masinán! Törekény, akár az édesanyja! Szép, és szeretni való! József még most, kilencévi házasság után is szerelemmel szereti a feleségét, Erzsébetet, a kislányukban is őt látja: szőke bársony haját, hatalmas, égkék szemeit. Nagyon vágyok hitvesének a közelségére! Néhány nap múlva ünneplik az asszony születésnapját. Alig várja, hogy meglephesse valami igazán szép ajándékkal! Nincs is a világon az a kincs, ami méltó lenne Erzsébethez, aki, akár egy királynő: előkelő, magasztos, mégis egyszerű és alázatos. József elröved a múlton. Az a csodás nap jut az eszébe, amikor először megpillantotta Erzsébetet...

Többen elleneztek a házasságot, mondván: nagy a korkülönbség közöttük. Tizenkét évvel idősebb nála, de ez – miként bebizonyosodott – nem lehet akadály a két szerelmes szív egymásra találásának. Rácáfolnak a rosszindulatú jóslatokra! Íme, két gyermeket nevelnek, a hatéves Erzsikét és a hat hónapos Istvánt! Nem választhatja el őket egymástól senki és semmi...

Szeret a Stipe Grgić utca 34. alatti otthonukban élni. Szüleinek Vareš utcai házára, az ott eltöltött gyermekkorára emlékezteti. Itt is olyan béke és nyugalom honol, szeretet és megértés fogadja, amikor egy-egy hosszú, dolgozós nap után nyugovóra tér.

A szabóműhely a családi házuk melletti melléképületben van. Időnként Erzsébet is besegít neki a munkába. Nőknek varr, József pedig férfiaknak. Munka van bőven! Kell is a pénz, hiszen ínséges idők járnak...

Amikor a kislányának mondott mesének a végére ér, elindulnak a főépület felé. Jó kedvük van. A kislány édesapja oltalmazó karjaiban fecseg, kacag, az ő tekintete pedig Erzsébet karcsú alakját keresi. A vacsora illatával betelt konyha kedves hangulata, a terített asztal és Erzsébet mosolygó arca fogadja őket.

Szabó Gézával, Erzsébet fivérével és családjával egy házban élnek. A szülői örökség révén megvan mindenük. Gézáék földművelésből élnek, minden évben leölnek egy-egy

hízót, terem gyümölcs is bőven a szőlőkertben. Jól megvannak, nagycsaládként élnek. Kölcsonösen tisztelik és testvérként szeretik egymást Gézával. Az asszonyok is jól megértik egymást, ugyanígy a gyerekeik is. Jó nevelést kaptak, és ez az összetartozásban jut kifejezésre...

Nem érdekli sem a politika, sem a háború. Sokkal inkább a saját és családja boldogsága foglalkoztatja. Bárkinek varr, legyen magyar, szerb vagy zsidó. Nem a nemzeti hovatarozásuk alapján válogatja meg megrendelőit. Eszébe sem jut ilyesmi. Jó viszonyban van mindenkivel, bárki megmondhatja. Soha nem bántott meg senkit, őt sem bántották. Nem kenyerere a viszálykodás. Egyszerű, dolgos emberként éli életét, szorgalma kifizetődik, végzi a munkáját mindennap, fáradhatatlanul. Nem élnek fényűzésben. Egyszerű, tisztességes földműves családban nevelkedtek a feleségével együtt. Közös életük is a becsületességen és a bizalmon alapszik. Gyerekeiket igyekeznek ennek szellemében nevelni.

Erzsike, az aranyhajú, hatéves kislány amolyan rosszcson: „édesapa tündérkéjeként” apró csínytevésekre vetemedik. A kedves és jelentéktelen rosszalkodásokért is megfeddi, de általában nem sok sikerrel. Kisfia, István, olyan pici, hogy nem igazán tud még foglalkozni vele. Amikor a keblére öleli, megmagyarázhatatlan melegség önti el a szívét. Az ő fia, aki továbbviszi a Kalmár nevet! Ő lesz az, akire büszke lehet József. Felvirágoztatja és halhatatlanná teszi családnévüket! A fiában látja a megmentőt, a világmegváltót...

Az utolsó nap

A Kalmár család Erzsébet születésnapjára készülődik. Még négy nap van hátra csupán. Az ünneplő vendégek az ő kedvesét köszöntik majd! Szép nap lesz!

Október 30. Az átdolgozott, fásztó nap után nyugovóra tér a család. Az éjszaka csendes, az ilyenkor megszokottnál jóval enyhébb. Holnap már november, de a nap még mindig érezteti erejét, enyhévé teszi a nappalokat. Igaz, a fákon már alig van levél...

Az éjszaka közepén nagy zajra ébrednek. Majd mindegyik ablakon egyszerre zörgetnek. A gyerekek felsírnak, Erzsébet megrémül a befelé törtető partizánok láttán. Nem kérdeznek semmit. Józsefet utasítják, tartson velük. A fiatalember nem tudja, mi történik. De-reng emlékezetében a szóbeszéd, hogy a partizánok elhurcolják a magyarokat. Hát őt is? Miért? Ezer kérdés fogalmazódik meg benne. Választ nem talál rájuk. Szorosan magához öleli feleségét, de erős katonakezek ellökik az asszonyt karján a kislányával, Józsefet pedig kivonszolják az udvarra, majd az utcán végig – ki tudja, hová? Pizsamában. Még azt sem engedték meg neki, hogy felöltözzön. A lábán papucs, benne réműlet...

Soha nem hallottak többé felőle. A felesége kerestette, próbált megtudni valamit a holétéről. Eredménytelenül.

A közelmúltban bírósági eljárás során megállapították vétlenségét, és rehabilitált

József a családjával

ИЗВОД — IZVOD
извод из Матичне књиге венчаних — из Матичне књиге

Народни одбор / Народни одбор
 Аутоматски покрајине Војводине / Аутоматски покрајине Војводине

Женика — Зеника / Невесте — Невесте
 Kalmár József / Pimoković Jelena

Датум брака / Датум брака
 23 јула 1941 / 5 априла 1943

Породично и рођено име / Породично и рођено име	Женика — Зеника	Невесте — Невесте
Раније брачно стање / Раније брачно стање	—	—
Датум, месец и година рођења / Датум, месец и година рођења	23 јула 1901	5 априла 1913
Место рођења (срез, округ) / Место рођења (срез, округ)	—	—
Држављанство / Држављанство	—	—
Народност / Народност	—	—
Занимање / Занимање	крјак	крјак
Место становања (срез, округ) / Место становања (срез, округ)	Subotica Varoška 24	Subotica Braće 34
Породично и рођено име родитеља / Породично и рођено име родитеља	оца — оца / мајке — мајке	оца — оца / мајке — мајке
Породично и рођено име и место станања свекоче при склапању брака / Породично и рођено име и место станања свекоче при склапању брака	1) Kalmár József, 2) Farago József	1) Pimoković Melnik, 2) Kalmár Jelena
Породично и рођено име и место станања кума при склапању брака / Породично и рођено име и место станања кума при склапању брака	—	—
Породично и рођено име свекоче при склапању брака / Породично и рођено име свекоче при склапању брака	—	—
Породично и рођено име матичара / Породично и рођено име матичара	—	—
Изајаву брачних другова о њиховим породичним именовима и друге изјаве: / Изајаву брачних другова о њиховим породичним именовима и друге изјаве:	—	—
Примедбе и исправке грешака: — Примедбе и исправке грешака:	—	—
Сведочи — Svedoci:	Брачни другови — Брачни другови:	Издато дана / Издато дана
1) Kalmár József, 2) Farago József	1) Kalmár József, 2) Pimoković Jelena	2 јуни 1943 год.
Својеручно писмо — Својеручно писмо	Матичар — Матичар	—

1600

Копија издата у 1943. години

A Kalmár házaspár esküvői bizonylata

Egy hozzátartozó gyertyát gyújt az áldozatok emlékére (Szabadka, 1994)